

Is het debat over de nieuwe pensioenwet ooit af?

Martine Wolzak

De Tweede Kamer zet een nieuw instrument in om het wetsvoorstel voor de pensioenhervorming 'beter te maken'. Kamerleden gaan hem artikel voor artikel doornemen. Laatste loodjes, of het begin van een nieuwe politieke ronde?

Illustratie: Mirjam Vissers voor Het Financieele Dagblad

Alles bij elkaar is niet meer dan een uur over pensioenen gepraat in de Tweede Kamer deze week. Toch leverde dat meer nieuws op dan de marathonzittingen van meer dan twaalf uur de afgelopen weken: voor het eerst in decennia gaat de Kamer een wet artikelsgewijs behandelen. Het idee om dat te doen komt uit de koker van Kamerlid Pieter Omtzigt, die er al maanden voor pleit.

In groepjes — 'er mag geruild worden' — nemen de pensioenspecialisten van de fracties de zestien wetsartikelen door. Dat is nog een beetje onwennig, de Kamer heeft dit immers al heel lang niet meer zo gedaan. 'Hoe langer we het erover hebben, hoe ingewikkelder het wordt', vond Senna Maatoug van GroenLinks.

'Dat moet de wet beter maken', hoopt Don Ceder van de ChristenUnie. En het is niet de bedoeling het politieke debat dan weer over te doen, vindt VVD'er Bart Smals. Maar wie zoekt, vindt. Opnieuw met de stofkam door de wet gaan, zal zeker nieuwe vragen oproepen.

Er is tijd nodig om die te beantwoorden en de Kamer zal de antwoorden weer willen bespreken. En er zijn al tegen de 2000 vragen gesteld en beantwoord. Pas begin volgende maand gaat de Kamer dan weer in debat met pensioenminister Carola Schouten. Stemmen voor het kerstreces, uiterlijk 22 december, wordt dan steeds krappere.

Masterclass

De partijloze Omtzigt heeft met zijn ene Kamerzetel een bijzondere rol gekregen in de behandeling van de hervorming van de Nederlandse pensioenen. Tot begin vorig jaar was hij, als CDA-woordvoerder op het terrein van pensioenen, officieel voorstander van hervorming. Al was het niet makkelijk om Omtzigt — in Kamerdebatten of in de wandelgangen — op veel enthousiasme daarvoor te betrappen.

Sinds zijn vertrek uit de CDA-fractie is Omtzigt een steeds uitgesprokener criticus geworden van de nieuwe pensioenwet. Sterker, hij groeit voor de buitenwereld zo langzamerhand uit tot het gezicht van het verzet tegen het wetsvoorstel. Met als voorlopig hoogtepunt een bijdrage van 92 minuten in de grote zaal van de Tweede Kamer, waar hij minutieus zijn bezwaren uiteenzette, geholpen door een stapel bordjes met schema's en plaatjes die hij een voor een presenteerde.

Slechts twee interrupties kreeg Omtzigt. Niet met kritische vragen, maar juist om de bal op de stip te leggen. Een van de SP, de ander van de PVV. Daar hadden vooral de coalitiepartijen achteraf wel een beetje spijt van. Het YouTube-filmpje van deze 'masterclass pensioenen' zoals zijn fans de bijdrage noemen, bevestigt nu het beeld dat er weinig tegen het verhaal van Omtzigt in te brengen zou zijn.

Nieuw op het dossier

De stilte van vooral coalitiepartijen is illustratief voor de behandeling van de pensioenwet tot nog toe. Ook bij de veertig uur wetgevingsoverleg over de wet, verspreid over vijf dagen in september en oktober, voerden Leon de Jong (PVV), Bart van Kent (SP) — allebei verklaarde tegenstanders — en Omtzigt het hoogste woord. VVD, D66, CDA en ChristenUnie stelden daar verbaal te weinig tegenover.

Wat niet helpt is dat de vier woordvoerders van de coalitie relatief nieuwe Kamerleden zijn en nieuw op het dossier. Bij D66 heeft Steven van Weyenberg de portefeuille losgelaten, VVD'er Roald van der Linden verdween na het maximum van acht jaar dat de liberalen hanteren voor Kamerleden. De nieuwe coalitiewoordvoerders hebben zich de afgelopen anderhalf jaar moeten invreten, terwijl Omtzigt, Van Kent en De Jong al jaren meegaan.

En bij het CDA zit dus de man die in 2010 begon als hun pensioenwoordvoerder was, nu aan de andere kant van de tafel. Hij is het duidelijk niet eens met hoe de huidige CDA-fractie het eigen verkiezingsprogramma, opgesteld met Omtzigt nog als

pensioenspecialist in de fractie, leest. 'Er wordt met geleend geld belegd', aldus Omtzigt in de Kamer. 'Er staat gewoon expliciet in het CDA-verkiezingsprogramma dat je dat niet doet'. Ook de afspraken over kosten, nabestaandenpensioen en zeggenschap halen volgens hem de toets niet. 'Er is sprake van hoorrecht en adviesrecht, maar er is geen medezeggenschap.'

Beeldvorming

Wat het extra lastig maakt voor de coalitie is dat ook Partij van de Arbeid en GroenLinks de kastanjes niet uit het vuur halen. Integendeel. De twee linkse oppositiepartijen, die Schoutens voorganger Wouter Koolmees (D66) met zo veel moeite aan boord wist te houden, stellen zich zacht gezegd terughoudend op. Formeel zaten de woordvoerders uit de Tweede Kamer van coalitie en de loyale oppositie, PvdA en GroenLinks, niet aan tafel bij de onderhandelingen over het pensioenakkoord. In de praktijk bliezen zij een stevig partijtje mee, met een hoofdrol voor voormalig FNV'er Gijs van Dijk. Met zijn gedwongen vertrek uit de Kamer viel een flink stuk ervaring weg.

Dan blijft de minister over. Pensioen is niet nieuw voor Schouten, als fractiemedewerker en Kamerlid had zij het al in portefeuille. Op het vragenvuur van de oppositie komen dan ook kundige antwoorden. Maar de hervorming verdedigen tegen de postvattende beeldvorming dat iedereen er op achteruitgaat, heeft zij nog nauwelijks gedaan. Dat is ook niet makkelijk want een harde garantie dat iedereen erop vooruitgaat, is niet te geven. Het nieuwe pensioenstelsel laat garanties immers juist los, al wijzen de meeste sommen uit dat het nieuwe stelsel gemiddeld beter zou moeten presteren.

Ook als Schouten met al deze politieke tegenwind het wetsvoorstel door de Tweede Kamer weet te loodsen, voor of na het kerstreces, is zij er nog niet. De Eerste Kamer, met een hoog gehalte senioren, belooft het haar niet makkelijk te gaan maken. De afgedwongen koppeling van de stijging van de AOW-uitkering aan die van het minimumloon was een voorproefje van de politieke opstelling van de chambre de réflexion. Tegen de zin van de coalitie blijft die koppeling volledig overeind.

Als Schouten de steun van GroenLinks en PvdA weet vast te houden, zou een meerderheid in de Eerste Kamer verzekerd zijn. Maar ondertussen zijn ook de oren gespits voor mogelijk gemor bij de senatoren van het CDA. Hoe lezen zij het eigen verkiezingsprogramma? Als dat volgens de lijn-Omtzigt is, dan kan Schouten nog een zware dobber krijgen.